

A l'esquerra, Sant Josep, 10. Dalt, el sant embotit i baix el corredor amb la cortina hissada i una llum de caramel.

RAFA GIL

Un viatge pel número 10 del carrer de Sant Josep

Destinat (sobretot) a fusterians

Amb motiu dels 25 anys de *Nosaltres els valencians*, EL TEMPS va publicar un recorregut per casa de Fuster, que ara recuperem per als qui mai no hi van entrar.

Si procedim de València, buscant el sud per la carretera d'Alacant, només passar Sollana enfilem una recta implacable que sega les marjals. A una banda i l'altra, milers d'hectàrees d'arrossar que proporcionen, si els "santets de la pedra" no troben inconvenient, uns quaranta milions de quilos anuals de pedres de marfil. Pel mes de maig, el terme de Sueca és una immensa paella a punt d'ebullició amb una superfície lí-

Un Fuster flamíger de l'equip Realitat. RAFA GIL
Baix, la sala de les sagrades escriptures.

quida només impedita per esporàdics llauradors amfibis i uns cavallons quadrangulars que ressalten la propietat del minifundi. Inundacions calculades des de les artèries hidràuliques del Xúquer que inflaran o faran esclatar l'economia del poble a què ens dirigim.

Abans del *boom* del turisme i els plaguicides, probablement eren diverses les espècies d'ornitofauna que transitaven per dalt les marjals; ara, en canvi, el transeünt pot ser sorprès pel vol ras d'un ultralleuger pilotat per un suïcida sense consideracions, que exhibeix la seua temeritat sobre els nostres escrúpols. A l'altre cap de la recta hi ha Sueca: dos campanars —o un i una torre—, el de l'església parroquial de Sant Pere i el de la Mare de Déu de Sales. I, si mirem a l'esquerra, la Muntanyeta dels Sants, on Abdó i Senén disposen d'un despatx per al credo. Sueca és un poble, una ciutat tàcita des de 1899, del qual un dia un rei de bastos o de copes va fer un ducat, ostentat en èpoques més gloriuses per don Manuel Godoy y Alvarez de Faria, aquell guàrdia de corps de les patilles que compartia posicions efusives amb María Luisa de Parma. Però això mai no va incidir ni en la producció ni en el preu de l'arròs.

Entrats al poble, trenquem a l'esquerra, pel carrer de Sant Josep. El carrer té el seu símbol en la casa que buscàvem: la imatge del glorificat, protegida de vidre i protectora, damunt un pedestal daurat amb un jesuset i una rama de flor perenne, exempta de les virulències dels insectes. Tot, dins d'una fornícula i un

marc potser neotardogòtic. Una cosa per l'estil. La façana —els erudits de la pedra hauran de contemporitzar— presenta sis balcons de ferro vanitós, justificats per mitja dotzena de portes amb arquets d'un gòtic agropecuari; un ribet de circumferències amputades arran de cornisa; una portella d'accés als pisos superiors, i un parell de portales enreixades en els flancs d'un portal important, que s'obre al toc pactat amb el propietari.

En accionar l'anella ix l'amo en pijama: —¡Cristo! —exclama, i crispa l'expressió com si fóra de goma.

Joan Fuster, de professió Joan Fuster, posa les celles circumflexes, xama un mentolat Kool i s'engul els llavis: el bigot se li precipita i d'ulleres en amunt, recorda l'anagrama de Citroen. Té els cabells llepats, de color foc apagat, el nas

ogival i uns ulls que et penetren com un Black & Decker. Fa un gest paralític i adopta cara de sumari judicial, una al·lusió residual a la placa que anys ha mostrava a la porta: "Juan de la Cruz Fuster. Abogado". Segons la hipòtesi de Josep Pla, Fuster va renunciar al genitiu que l'associava amb el frare líric, en posar-se a fer versos. Va baixar del crucifix per la redundància, i a canvi es va quedar amb el "cristo". Fa un mutis deliberatiu i sentència: "Ara em vestiré i anirem a dinar".

Després del confort nutritiu i la comprensió de l'alcohol, les coses van com la seda. Prim i llarguerut, Fuster introdueix la clau en el pany i penetrem aquest úter tan sagrat. Fem a un costat una cortina com una vela de barca, que en realitat és una bandera íntima, i descobrim un llarg

A l'esquerra, estimulants. Baix, Fuster vist per Milo. Dalt, el llicenciat en l'orla. RAFA GIL

gats d'art plàstica: Ràfols Casamada, Josep Renau, Manuel Boix, Andreu Alfaro, Antoni Miró, Joan Pere Viladecans, Manolo Gil, Joan Ponç, Modest Cuixart, Antonio Saura, Joan Miró... i, entre aquest marc, un dibuix tendre de Laia Climent.

—¡Un dia ho vendré tot! —vocifera. Sobretot, el Saura que veus és l'únic de l'etapa surrealista i deu valdre molts duros.

Per sota dels quadres hi ha fotos: Fuster i Pla; Fuster i Raimon, un pla americà de Francesc de B. Moll enganxat en un mapa del País Valencià i una santa faç del Che. Fuster també va emmarcar una pàgina d'*El Tabalet* amb uns versos de poesia *verité*: "Este es el poble, señores/ Que fiat en tanta oferta, / Espera en la boca oberta/ Que li caiguen les BACORES". Principis molt agraris.

El sostre és de bigues de mobila, travessat per jàsseres de la mateixa fusta, i allà on moren els barandats naix una sànefa amb relleus d'àngels amb les ales —i no mans— esteses i fulles d'algun vegetal ideat per la inspiració del decorador. Arran de sòcol hi ha una col·lecció de garrots i bastons, una obra completa de coqueteria rural; i per la mateixa banda, sostinguda per un fil, una "magrana" en miniatura del Misteri d'Elx a punt de parir angelets i guitarretes en una bafarada de polifonia meridional. D'objectes, només en queden lliures les portes crescudes, per on cap Fuster doblat. Pel sòl, a un costat i l'altre, hi ha un repertori irregular de cadires reblides de corcons i tauletes amb una capa amb molts subtrats de paperassa.

corredor per on cap un carro, dirigit al corral. A mà dreta, hi ha allò que un dia va ser el despatx de l'advocat amb cara d'orla que exculpava gitanos que furta-ven gallines:

—Mon pare va fer construir açò a l'estil del *Renasimiento*, amb el sostre ben historiat.

El bufet ara fa de biblioteca, com pràcticament tota la casa. Hi ha entre altres objectes, llibres antics, distintes edicions del *Tirant* i tota la producció de Fuster —edició a edició—: "Les coses que jo faig, pròlegs, introduccions..." En l'últim prestatge s'adverteixen ferros candents doblats al capritx d'Andreu Alfaro; i, al mig de l'habitació, una tauleta amb un grapat d'agendes remotíssimes amb anotacions minúscules i breus, i una edició de luxe de l'Estatut de Benicàssim.

Amb tot, l'estança té un aspecte recent, potser per la remodelació derivada de l'ona expansiva i la metralla del paquet letal de l'11 de setembre de 1981. En aquella ocasió, unes cinc mil persones es van manifestar a Sueca amb motiu de l'atemptat, i uns dies més tard, a instàncies d'Acció Cultural del País Valencià, la plaça de bous de València va aglutinar més de vint mil ànimes amb la intenció d'homenatjar públicament Fuster. Tres anys després, l'Ajuntament de Sueca el va distingir com a fill predilecte de la localitat, a causa d'una altra campanya de detració sorgida amb l'emissió del programa televisiu *Esta es mi tierra*. És oli en un cresol: Fuster fa una reflexió sobre la "terra" i ha d'avisar els manobres per restaurar-ne els desperfectes.

Els barandats del corredor estan carre-

Aproximadament a l'equador de la casa, hi ha la llar: un funeral il·lustrat de taulells amb Sant Josep, la Mare de Déu, el Jesuset i el colom. Tota la família. I justament baix, fotos individuals dels pares de Fuster, apuntades pels dits d'una escultura d'Antoni Miró i una falç en ignició d'Alfaro des del repeu. A l'esquerra, un armariet empotrat en la paret ple de figures i detalls obsequiats pels amics.

—Això en el teu pis quedaria molt fi, però ací no llueix.

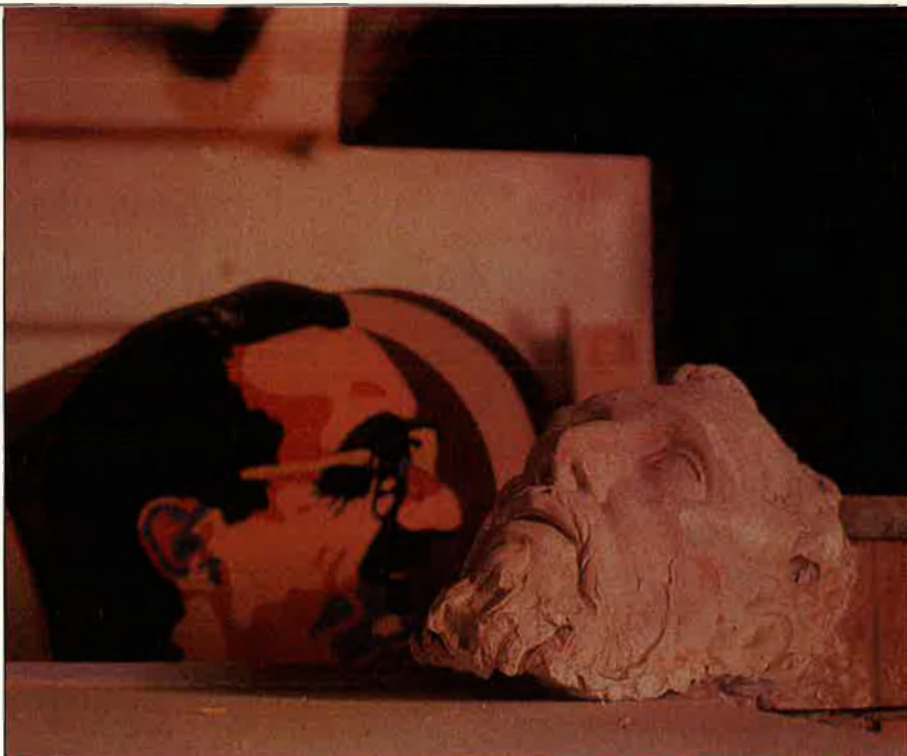
Una prestatgeria de mig metre d'alçària li fa de taula de treball, en l'espai que li deixa el tocadiscos i el cassette. A un costat, damunt d'una cadira, té una Olivetti com el puny que escriu coses molt grosses; i, exactament darrere de la butaca, una llibreria amb diccionaris i cintes musicals per a amenitzar-se. En aquest metre quadrat es van redactar les sagrades escriptures.

De cara a cara, una porta que du al menjador i la cuina. El menjador és el bar: la sala de màquines. Una taula considerable poblada d'un complet assortit de cendrers, botelles buides i plenes i un monumental pot de Colacao, l'estimulant juvenil:

—Com ara tot ho fan pensant en la família, els qui vivim sols hem de patir les seues dimensions. I aquest pot no s'acaba mai.

Adherida a la paret, hi ha una nevera més gran que un sarcòfag, plena de glaçons, cerveses, tòniques i coca-coles destinades a la concurrència que peregrina a aquest temple. La cuina és deshabitada, atrofiada: Fuster no pot dedicar-s'hi. Això, potser, ens hauria privat de la meitat de la seua obra, i, per tant, se l'ha d'eximir si els seus coneixements no superen la manufactura de l'ou fregit.

Si tornem a l'entrada, a mà esquerra hi

Una estampa insòlita al taller del pare de Fuster: un rostre de talla anònim, però sant, i un perfil policromàtic de l'assagista en profunditat de camp.

RAFA GIL

ha una altra cambra repleta de bibliografia que també va quedar trasbalsada per l'atemptat.

—Ací tinc clàssics, coses de llengua i enciclopèdies —ressalta un “modo de ajudar a misa”, el *Catecismo de Doctrina Cristiana* de don Antonio Femenia Cabrera, i afegeix—: ¡Preciós! No ho digues a ningú, però amb això vaig prendre la primera comunió.

En efecte, la primera pàgina del missal té una inscripció amb caràcters de tampó que remet al propietari: Juanito Fuster Ortells. Aquesta habitació comunica amb la contigua a través d'un finestral sense marc.

A l'altura que comença el corral, un passadís angulós condueix al lavabo i al dormitori. En l'alcova Fuster té tots els llibres d'història local, i en els espais desocupats de la prestatgeria s'amuntonen supositoris i “pastilletes” contra l'insomni. El llit és de mida italiana —hi ha qui diu “de matrimoni renyit”— i s'il·lumina amb un flexo de disseny punta. En l'angle de l'habitació se'ns apareix una Mare de Déu en una poltrona, el xiquet i un parell d'àngels aleatoris: en aquest sentit l'edifici està ben protegit. I als peus del llit, una tele amb vídeo comandada a distància.

Ja en el corral, una escala empalma

JOAN FUSTER
descansa en pau.

Nosaltres, els valencians

el tindrem sempre en la memòria.

Una de les sales del pis superior dedicades a magatzem bibliogràfic.

RAFA GIL

amb la pallissa; i al cantó, una altra habitació destinada als llibres:

—Ací tinc coses de la Inquisició, dels Borja, d'història, i tot el que ha publicat 3i4.

Dalt hi ha tots els utensilis de son pare. El pare de Fuster era tallista i feia sants, com el Papa, també per guanyar-se la vida. De fet, encara queda una col·lecció d'estampetes en què el pare de l'escriptor s'inspirava per a les seues realitzacions. Allí les coses s'han conformat a la indiferència i a les visites cícliques d'unes oronelles que han deixat les credencials pertot.

—Tot açò ho he conservat per si li servia a algú, però els anys m'han demostrat que no.

Hi ha una jàssera ataquinada de rostres d'àngels amb expressions patides i accidentades, com esperant una resurrecció que en els camps ja s'ha produït i allí no tardarà. Aquestes cares, potser, van ser precedides d'una antologia seriada de melons de tot l'any, tendrals i nectarins.

Contra la paret, hi ha una sèrie de retrats de Fuster fets per l'Equip Realitat, somiers, l'orla de llicenciatura de Dret i coses fora de funcionament. I uns estants improvisats amb la col·lecció d'*El Cuento Semanal*, a 30 cèntims, i la revista *Contemporánea*, a 2,50 ptes, material de primer ordre en la formació de Fuster. Després, caixes de cartó plenes de revis-

tes estrangeres, virgos de Visanteta, i altres publicacions d'interès complicat. És probable que en alguna d'aquestes caixes s'amaguen *Mariquita Monleón*, *Palomita Torcaz* i alguna altra cosa de don Rafael Pérez i Pérez, d'incalculable influència en el Fuster inicial.

D'ací, accedim a una terrasseta i passem al primer pis a través d'una cuina recent, per estrenar:

—Açò ho vaig fer per si fotia de baix, però tot el primer pis s'ha convertit en pur magatzem de llibres que no necessite tan habitualment.

En la primera estança trobem l'obra completa de Josep Pla, carpetes de gravats, traduccions, *Letras de Destino*, diaris grocs, i diaris oficials. Hi ha, més endavant, una freda saleta amb una llosa que té la cara socarrada d'Ausiàs March i aquell vers d'un narcisisme incontenible: "To so aquest que'm dic Ausiàs March". I no lluny d'allí, una altra Mare de Déu desseparada.

Continuem al dret i ens trobem les últimes habitacions: un parell de cambres cara a cara que limiten amb el carrer. El pis de més amunt, el propietari el té arrendat. En el departament de la dreta hi ha Nabòkovs, Yourcenars, Hugos, Capotes, *Pato-grafia de Sta. Teresa de Jesús*, el *Costumari Català* i estudis comarcals.

—És una biblioteca una miqueta d'al·luvió: coses d'economia que conser-

ve perquè un dia ve algú i diu: escolte, ¿vostè no té un llibre sobre l'economia de la Vall d'Albaida? Jo calcule que entre tot hi haurà uns vint-i-cinc mil llibres, però pensa que aquesta obra, per exemple, que consta de cinc volums, la vaig calcular com un només.

Fuster travessa ràpid i empinat, amb el braç horitzontal i el dit evidenciador en una expressió colombina, a l'habitació de davant:

—¡La verdor! ¡La verdor!

Henry Miller, *Cocina afrodisíaca*, *El cornudo apaleado y contento*, de La Fontaine, el *Kama Shashtra*, *El erotismo*, de Bataille, *Emmanuelle*, Sade i *Psicoanálisis y desviación sexual*: "Per a tenir un mínim de cultura general", justifica. A escassos centímetres hi ha una porteta que dóna al sant del carrer, que per cert el va fabricar son pare; i a l'altra banda, tota la col·lecció de Charlie Brown. Completa l'estant l'obra pròpia, que sol regalar als amics. I tornem sobre els nostres passos cap al començament.

—I ara, ¿què vols? ¿Vols que em pose l'uniforme? Tinc un uniforme de doctor honoris causa ple de plomes, amb un *tricornio*. I sembla un canonge —va grunyir baixant les escales.

—No, seria terrible.

—M'has pres pel 'pito el sereno', ¡Cristo!

Miquel Alberola